

మా స్వామి

(విశ్వేశ్వర శతకము)

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ.

మా స్వామి

[విశ్వేశ్వరశతకము]

చిత్తనాథనత్తనారాయణ

శ్రీ మంజూపిక, భక్తిరక్షణకళాశ్రీమంచు, వానంద వ
 శ్రీమంజు ప్రసవంబు, చిద్దగన ప్రా లేయాంశువున్, మోక్ష ల
 శ్రీ మాణిక్య వినూత్న మేఖల కటాక్ష భూత సీహారయక్
 శ్రీమంతంబయి పొల్చు వెల్గు నొకడే సేవించు విశ్వేశ్వరా !

కైలాసాచల సానువాసము, వృషస్కంధాగ్ర సంస్థాయి, త
 త్రా లేయాచల కన్యకా కుచతటీ పర్యంక నిద్రాగతం,
 బాలోలాగ్ర జటావనీఘటిత నాకాకస్పరిత్కంబు, దే
 హాలంకారిత లేలిహాసము, వెలుం గర్చింతు విశ్వేశ్వరా

నీవే రాజువు నేను సత్కవిని దండీ! నిన్ను వర్ణించెదన్
 నీవే దైవము వేను భక్తుడను దండీ! నిన్ను ధ్యానించెదన్
 నీవే భూమివి నేను గర్వకుడఁ దండీ! నిన్ను బండించెదన్
 నా వైదగ్యము నీవ చూతు, కృప సంధానించు విశ్వేశ్వరా !

వాగ్మేతృత్వము వృత్తిరీతి రసభా వాచిత్య శయ్యాధి సం
 లగ్నో క్త్యం చితలక్షణధ్వని గుణాలంకారముల్ లేని నా
 సగ్నోద్విగ్న కవిత్వ మెంచగఁద్రయినాదంబో? ఓంకారమో?
 భగ్నోద్విగ్న! వేదపుం గొసలొ నిన్ భాషింప! విశ్వేశ్వరా!

శ్రీవాణిని జాగ్రత్తగా చూసి తుదకు వాంతక్రియా
ప్రాప్తిశక్తుల ద్వారా చరణభారం బూసగఁజేసి నా
నాశిశ్వులు లనంతగోళము లనంతాకాశ సంభ్రాంతముల్
గావిశ్వాస! త్వదాశ్రయములుగాఁ గావించు విశ్వేశ్వరా!

శ్రీవాణిని గాఢరాశనయా స్నిగ్ధానాంభోజ ని
త్యానందోదయము, గాంగధురనిత్యస్నాత, రాకానిశా
సూనాంధ్రశిరోవిభూషణుల పటంచున్ నిన్ను ధ్యానించు భ
క్తానీతియుల పైపయిన్ గుణరాదా నీకు విశ్వేశ్వరా!

తలపై జాబిలి నెమ్మిపించియును వేదశ్వాసముల్ ముందు న
మ్ములునున్ ముమ్మసపింటిబద్ధయుఁ గరాంభోజతయుగ్మంబునన్
మూరాకూతురు బోయనాని వెనువెంటన్ రాఁగ మాయామృగ
మ్ముల వేటాడుఁ బులిదరాజు నిను సంపూజించు విశ్వేశ్వరా!

చలి మిన్నేటి కెలంకులందు సాగసుం జాబిల్లి పూచేక సం
కలు సింగరముగా నమచ్చి చెవులన్ గంపింపఁగాఁ బాఁప పో
గులు మనన్ బులితోలునై చికిరి కొంగుల్ జారె బ్రేమంపుజూ
ఫల సంధ్యాసతీజూచు నీసాగసు మమ్మున్ ప్రాచు విశ్వేశ్వరా!

కరితోలువట్టముకొంగుతోఁ బునుకభిక్షుపాత్ర చేబూని సం
స్కరిణం బించుకలేమి మైజడలు మూగన్ బొట్ట పెల్లాకటన్
సురుగిన్ ముమ్మసకట్లతోఁ దడుముకొంచున్ లచ్చిగేహంబుముం
దర నిల్చున్ భవదీయభిక్షుకత కంతం బెప్పు విశ్వేశ్వరా !

ఓ సామీ ! అలకొండకోయెతకు నీ యొక్కారమే బూదిపూతే సర్వంబయి నీకు నా యమ సొబంగే నచ్చి కన్నాగు రయ్యా! సంతానము, నేనుమోమొకడు వింతోనానాగాల్లాక్షోహో! సారాపద కానిరుం డొకడదేమో కాని విశ్వేశ్వరా!

నీవో యావనమూర్తి వాడు వసురాసీసింబు ప్రుందించు నీ ట్టావై శిష్యము పొల్చు నీ తనువు నీశా! అన్నపూర్ణాంబికా దేవిం జూచిన వృద్ధవోలె మనికిన్ దీపించు దాండ్ల మీ భావం బెన్నఁ డెఱుంగు శైలతనయా పాఠశః! విశ్వేశ్వరా!

ఓ సామీ! అది యేమిపాపమొకదా యూహించి యూహించి నీ తో సయ్యాటము లాడెదన్ గృహింఘా! యెట్లొనైరింతు వీ దోసం బా నిగమాధ్వమం దుఁదిషల్లోలాయతాక్షిపరీ హసశ్రీగను నీకు మత్కృతపక్షహసంబు విశ్వేశ్వరా !

అంతా వ్యభిము పట్టి యాశ, పెనుమాయానల్లి, పవ్యంబు నీ మంతిస్వర్ణము నీదుమాన్త యొకడే మాతండ్రి! నిగ్గంబు నా కింతా తోచియు నీ మహర్థ మెప్పుడేనీ చూడె కావేదు శా మంత కుల్కులవ త్సుధాకర శిరోమాంధ్య! విశ్వేశ్వరా!

దివ్యజ్యోతివి నీకు బెల్లుబుకు భక్తిన్ జాబజూటాగ్ర చా రువ్యాబద్ధ సవి త్ర దై వతథునీ ! రుద్రాభిషేకం బాగిన్ సవ్యశ్రీగతిఁ జేయఁగా సమకమైనన్ రాదుగా శూణ వా క్తావ్యామోదము ముక్తిత్రోవెదురుచుక్కెపోయె విశ్వేశ్వరా!

నృత్తాంబునయందుఁ ద్వద్ధ్వనితభేరిన్ బుట్టె శబ్దైగమం
బల్లరాగమ ముద్భవించె భవదీయాంబూకృతిన్ వేదముల్
త్వత్సంభవముల్ ధీవా! యుపనిషత్త్వం బందె నీమేను వి
ద్యాత్మకాగనిన బొంద నా కవిత కానా నిన్ను విశ్వేశ్వరా!

సంప్రదించెద నిన్ను మోక్షయువతీ సంపుల్ల పీనస్తనా
క్రొత్తాక్షర శేఖనాచతుర హస్తాంభోజ! ఓస్వామి! సా
యంపాతేస్సుల సంగమంబున బూర్వాహ్లాపరాహ్లాంబులన్
సంగి తాత్పర్యంబు వెల్పు డొదవు భవా! సర్వజ్ఞ! విశ్వేశ్వరా!

పాటించు నిను సర్వదైవత శిరోభాగస్థ రత్నంబుగా
బాటించున్ సకలఘముల్ సురభునీ పాథస్తరంగార్త భా
గాటచ్చిలమండమారుతతరంగాధూతముల్ గాఁగ, నై
శాటస్తాన మరుస్మహాభుజగవంశస్వామి! విశ్వేశ్వరా!

దిగ్విమాఖిల పూర్ణ! నీయెడల భక్తిన్ బొల్చి నీమూర్తి న
మృగ్యాఖ్యానము చేసెబో, ఆఘములేలా నిల్చునయ్యా! సుధా
రుగ్వాన్యబద్ధ కీరతి! దైవతజగద్ధ్రీ శ్రీప్రసూన ప్రభా
ప్రస్వీత్యత్తులు నీ జటాలతలు, రక్షాదక్ష! విశ్వేశ్వరా!

అంబా! వారణ కుంభ పాటన కళోద్యచ్ఛేత భూభృద్దరీ
సింహస్వామి! దవత్ప్రగర్జనల దిగ్గిమల్ ప్రతిధ్వనతా
రంవాఃఖేదిమి పొంది ధీతిమయి దత్తత్యుల్ నిశాటుల్ 'సచా
హం హంతస్య'యటంచు వ్రాలెదరు భార్యల్ కాళ్ళ, విశ్వేశ్వరా!

నీ వాడిత్యుల వెంటఁబెట్టుకొని తండ్రీ! చుష్టసంహార వే
భావేశంబున శత్రుమూర్ధములయం దాఘాతముల్ సేయఁ గ్రో
ధావిష్టుల్ తమ రక్తమే యితర రక్తంబంచు దై త్యాభముల్
త్రాపన్ సూతురు రాక్షసప్రకృతి యశారా! వింత! విశ్వేశ్వరా!

ఆధాత ప్రమథాళి శంఖములఁ బెల్లె, సోమపీథి పగిలే
తేధ్ధప్రోజ్జ్వల వహ్ని కారవము లెంతే దట్టమై, జాటవీ
ధీ ధాతామరవాస్తరంగ మయి, యింతే మొట్ట విన్పించదో!
క్రుధ్ధంతుండవా? దోసముండిన యెడన్ రూపించు, విశ్వేశ్వరా!

సద్వైహాయన మార్గ చిత్పరిణ తాచ్చ జ్యోతిస్స కాకారి ని
త్యాద్వైతాఖిలలోకగర్భపరిపూర్ణానంద చంద్రుండవై
మద్వాగ్నేశమచేతఁ గట్టువడి యీ మర్యాద పాటెంతు నా
హృద్వేగోద్గత బాష్పముల్ గొనుము తండ్రీ! కాస్క, విశ్వేశ్వరా!

నీ విన్నాణము చిత్తమే మకుటరత్నీ భూత జై వాత్మకా!
గ్రైవేయీకృత కాద్రవేయ! గళరుద్రాక్ష భవద్బాడబా!
సేవాస్వీకృత భూతిరాక్షస పిశాచీప్రేత! నేత్రప్రభా
శ్రీవిస్వస్త కృశాను! పార్వతమ్మగాక్ష దార! విశ్వేశ్వరా!

ముక్త్యధ్వంబుల నీపదాంకముల నంపల్ పూలఁ బూజింతు సం
సక్త్యాశాభయ లోభ మోహమద తృష్ణావల్లికల్ దెగింతు, ధీ
శక్త్యశ్శాహములన్ దమ్యప్రకృతిలో సారింతు జ్యోతిర్లతల్
భక్త్యావేశ మొసంగితేని యొకఁ డప్పా! నాకు విశ్వేశ్వరా!

గండూషించిన నీట స్నాన మొసంగంగా, సల్లకీ శాఖిల్
దుండూసన్ గొనితెచ్చి పూజలిడఁగా, ద్యుత్యున్నతంబుల్ ఫణా
దండంబందునఁ దెచ్చి రత్నములు పాదద్వంద్వమున్ జేర్పఁగా,
నిండారన్ బెను భక్తి కబిగతిఁ బొంగే రాదు విశ్వేశ్వరా !

స్వఃపూర్ణోపుర శాతకుంభ శిఖర స్వచ్ఛపృథిల్, పాటితై
నః పాండిత్య ధురంధరాఖిల సురానంతాధ్వ ఘోసచ్ఛటల్,
నిఃపర్యాప్తసుఖాలు కోరుటకుఁ బోనే పోదు నీ దివ్య స
ద్యః పారంగత చిన్తయాకృతి నదైక్యం బిమ్ము, విశ్వేశ్వరా!

అక్లీబద్వయమూర్తి! నీదు జట లయ్యా! బాలపత్రావళుల్
శుక్ల ద్వాదశి చంద్రఖండము జటాజూటిన్ బ్రసూనంబు, ని
త్యాక్లాంతంబును భస్మ పుష్పాడి, మధుస్యందంబు ద్యోగంగ, నా
యీక్లేశంబు హరింప సారతరుమూర్తి! చూడు, విశ్వేశ్వరా!

కంటే నీ పదముల్ త్రయీపరిణతాగ్ర్య శ్రీమహర్థపుర
ద్భుటామార్గము లల్పశాత్రవసతీ కంతాగ్రసూతావళీ
లుంటాకంబులు మోక్షపట్టణ చరల్లోలాక్షి కాంచీరవ
ద్భుటానాదము లాశ్రితావనకళాత్తశ్రీలు విశ్వేశ్వరా!

నూత్నాంభోధరలక్ష్మి పొల్చి స్తనయిత్తు ప్రౌఢ జీమూతముల్
రత్నంబుల్ మెఱపించుకొన్నవి దిశల్ రంజిల్ల సాదామనీ
పత్నీ దేహములందు నీ కరుణ యన్ భ్రాంతిన్ విలోకింతు నా
యత్నంబుల్ నినుబొందు నెప్పుది నూహతీత! విశ్వేశ్వరా !

సావిత్రాధ్వమునందుఁ గాంతిమయనక్షత్రంబుగా జ్ఞాన వి
ద్యావీధిన్ మిను కట్లుగాఁ బరిణతత్రయ్యంత మార్గంబులన్
నీవేగా పొనరించు ముట్లాడఁబడన్ నీకంత కష్టంబుగా
భావంబందునఁ దోచెనేని యది నా ప్రారబ్ధి, విశ్వేశ్వరా!

ద్యోస్తోతోఁబులు దిబ్బదేభకరసింధుశ్రీలు కల్పప్రసూ
నస్రగ్ధాలలు శ్వేతహస్తికటదానంబుల్ త్వదభ్యర్చనా
ఘస్రాంభములందు స్నానకుసుమాఘశ్రీసుగంధార్ధ మై
త్రిస్తోతఃపతి! నేను నాకవతినా తెప్పింప? విశ్వేశ్వరా!

ఏలా యొక్కఁడు కొన్నిశబ్దముల కెల్ల సర్థముల్ నేర్పి శ
య్యాలంకార రసధ్వనుల్ తెలిసి కావ్యమ్ముల్ క్వచిత్కంబుగా
నాలోకించి తనంతపండితుఁడు లేడంచున్ విడంబించుఁ డం
డ్రీ! లీలామయమూర్తి! నిన్నెఱుంగ లేనేలేడు విశ్వేశ్వరా!

పది పద్యంబులు వ్రాసి దీనిఁగయికో పైకంబు తే యంచుఁ దా
నిది సాగించె నెవండునేని యని యూహింపంగ నేలా యశ
స్సుది వాంఛించెడు లోభిదాతవలెఁ గాడా? కాఁడు, బేనా? యగున్
మది నీకెక్కినయేని నా తపము సంబాళించు విశ్వేశ్వరా!

అయ్యా! భక్తులపైని నీ కరుణ దివ్యాంభ స్తరంగాలతో
ముద్యేతై ప్రవహించుఁ గానియెడ శంభూ! దివ్యవారాణసీ
శయ్యానిదిత్తు నిన్ను మేల్కొలిపి దీక్షన్ దెచ్చెమాతండ్రి తా
నియ్యామ్యావని నందమూరునకు నింకే గీతి? విశ్వేశ్వరా?

నిన్నున్ మజ్జనకుండు చూపి చనెఁ గానీ నిన్నుఁ బీడింపఁగా
నెన్నన్ గాస్తకుకూస్త కిప్పటికి నీవే దక్క దిక్కొండు లే
దన్నా! మొన్నటిదాఁక మాన మది గర్వాధీనతన్ గాదు నీ
కన్నన్ వేటొకయండయున్నదనియున్ గాదయ్య విశ్వేశ్వరా!

మాతాతల్ గడియించినా స్తియొకయేమాత్రంబుమాతండ్రి పెన్
దాతృత్వంబున కాఁగలేదు కవితా ధమ్మిల్ల కల్వార సు
శ్రీ తావుల్, తిరిపెంబురాయఁడవు నీసేవల్, ద్విధామార్గముల్
యాతానూత నిరంతయాతనయు నాయాసంబు, విశ్వేశ్వరా!

తన వాస్తవంబునఁ బెల్లురేగిన మహాదాతృత్వ శౌర్యాగ్ని కిం
ధనమైపోయిన మమ్ముఁ బుత్రకుల మాదారిద్ర్యమున్ జూచి యీ
తని సేవింపుఁడటంచుఁ జెప్పి చనియెన్ మాతండ్రి, బంగారుకొం
డను జేదాల్చిన నిన్నుఁ జూపి, కనవా నా మాట? విశ్వేశ్వరా!

పునుకల్ చూచిన కాజగడ్డలు ఫణుల్ పొల్పారు కాజాకు లే
మనసౌ జాబిలి కాజపూ వెరువుపెల్లె సారమా దుబ్బుల
ల్లిన యుండల్ మెయి బూదిపూత తెలిశ్శీర్ణిభోగముల్ చేను నీ
వనెదన్ మా పితృపాదు లమ్మని పొలం జౌ దీవు విశ్వేశ్వరా

మీ దాతృత్వమొ తండ్రి దాతృతయొ మీమీమధ్యనున్నట్టి లా
వాదేవీలకు నాదు బాధ్యతకు సంబంధంబులే దిట్లు రా!
ఏదో లెక్కలు తేల్చుకో! మొఱటుతో నేలా? యొడల్ మండెనా
ఏదో వచ్చినకాడి క మ్రోదను సుమ్మి నిన్ను, విశ్వేశ్వరా!

ఉచితైశాంక మనోజ్ఞ మాభితల శాణోల్లేఖ రత్నద్యుతీ !
అదియున్ బ్రహ్మకపాల నిర్గత సహస్రార ప్రభాపుంజమో !
అదియున్ రూపముపొంది నిశ్చలమునౌ నాహార్యకన్యాసుధా
స్పదరేఖా స్థిత మంజుభావమొ కృపాసర్వస్వ ! విశ్వేశ్వరా !

సర్వంబున్ బ్రతికూలమే యయిన యోజన్ దోచులోకంబు ని
త్యాయాచీన భవచ్ఛితావనకళా వ్యాసంగ పారీణతా
ఖర్వ శ్రీమధుమూర్తి దీనజనరక్షాకంకణ ధ్యానముల్
పర్యన్ దిక్కుల నేగుచేరఁగదె నన్ బాలింప విశ్వేశ్వరా !

కడు నాభాగ్యము సందెచీఁగటులుగాఁ గన్పించుఁ గన్పించవే
నడకల్ వోయినఁ గంటకాధ్వములకే న న్నిడ్చు విద్యానిధిన్
జడుఁడట్టుల్ సుజనున్ దురాత్ముఁడటు ప్రజ్ఞావంతు సామర్థ్యహీ
నుఁడువోలెన్ గనిపింపఁ జేతు విది యెంతో వింత, విశ్వేశ్వరా !

నా సామీప్యమునందె రత్ననిధు లున్నట్లైనను, జేసాచ నం
తా శూన్యం, బగు క్షీరవార్ధి వటపత్రంబందు నిద్రించు న
ట్లే సుప్తిన్ గలగందు, మేలుకొని నట్టేటన్ గనుల్ తేల్తు, నీ
యాశాహేమ కురంగ కృష్ణుఁడను ముక్తాసుండ విశ్వేశ్వరా !

మాయాపద్ధతి చేతఁగాదు, పరసంపత్కైతవ ప్రక్రియో
పాయవ్యాప్తికి బుద్ధిపోదు, కృపణత్వం బొప్ప దుర్మార్గులం
దే యాహ్లామతి స్తోత్రపాఠము లొకింతే జేయఁగాఁ జాలఁ దం
డ్రీ ! యీ జీవితనాక పట్టఁగల దొ డ్డరీతి విశ్వేశ్వరా !

అప్పా ! లోకరహస్య మీ వెలుగు వేనై నిన్ను బీడించెడన్
 చెప్పన్ జూచెద, రద్ది పెట్టెదను, నా త్రిప్పల్ పడన్ లేక నీ
 హొప్పన్ బిల్తువు మధ్యవర్తులను, వా రోస్వామి! హా! నీదియన్
 దప్పి నందురు, కాన సంధి కెటులైనన్ రమ్మ విశ్వేశ్వరా!

అన్యాయం బనినంత భగ్గుమని దేహం బంతయున్ మండి కా
 తిన్యంబున్ గొను నాదు వాక్కు శివ! తట్టికల్ మహాకై తవో
 పన్యాయంబుల జేయుచుందురు ఖలుల్ ప్రభుష్ట సన్తార్గు లే
 మన్యుప్రక్రయ లోకవృత్తి నడచున్ మాయందు విశ్వేశ్వరా!

ఇల లజ్జాపరిహీను లీ జనులు తండ్రి! నీవు మర్యాద తో
 వలు పాటించెడు నేత వీ జనులు చెప్పన్ మాంసభుక్తంబు విం
 తల కోరల్ మిడిగుడ్లు లేని దితిసంతానంబు నీ వాసురా
 ఖల ప్రాణానిల దందశూకమవు, ద్యోకేశాంత! విశ్వేశ్వరా!

ఈ తూష్టింకృతి యేల నీవు మఱి మాకే దైవమం చెంచుచున్
 నీతోడన్ ముడివెట్టుకొంటిని, భవానీభర్గులే నాకుఁ ద
 ల్లి తండ్రించును సమితిన్ గరుణ పాలింపంగదే నాకు నే
 లా తీవ్రపద? యస్త్రతిష్ఠ పడనేలా మీకు? విశ్వేశ్వరా !

పో వింటున్ బదియారు వన్నె కనకంబో, నిల్చు నక్కొండఁ జూ
 దీవెండో, తనుభూషలన్ దలల్పై దీపించు రత్నంబులో,
 నీ వేదో యొకయింత యిచ్చినను గానీ చాలు దారిద్ర్యమే
 ఘావప్తంభము తీవ్రమారుతహుతంబై పోవు, విశ్వేశ్వరా !

ధృతశీతాంశుకిరీట ! నా బ్రదు కెడారింబోలె గావించువో?
 లతిన్నై రాశ్యము నిన్నువంటి సురసంఘాధ్యక్షు సాదాంబుజ
 ద్విత్తయారాధన శీలవంతులకు, నింతే తప్పదాయేని, యే
 గతి కల్పింతు సతీకృతామరధునీకా ! మాకు విశ్వేశ్వరా !

స్వామీ! నా బ్రదు కెండి నీ కరుణ వర్షగాఢ జీమూత మా
 లా మాధుర్యము లేది దుఃఖమయవేళా గ్రీష్మసూర్యాతపా
 ప్త్యామందత్యముచేత బీడువడి యంతా నెట్టలై యున్నది
 కేమో సాగుకుఁ గుంభవృష్టిపడి కానీ రాదు, విశ్వేశ్వరా !

స్వామీ! యేలనయాబహుక్తులునినున్ బ్రార్థించుచున్నాను రెం
 డేమాటల్ సిరు లిచ్చి వ్యర్థజనులందే సేవ చేయించ కె
 ట్లో మాన్వింపుము, కాద యేనిమృదుసాండుశ్రీనవచ్ఛాయలో
 నీ మై దీధితిలోనఁ జేర్చుకొను తండ్రీ! నన్ను, విశ్వేశ్వరా!

నా స్వామీ! యిది యేమి న్యాయ మనెదన్ దారిద్ర్యమప్పేరిటన్
 నా స్వాతంత్ర్యము నా మతిప్రతిభ నానామత్రభావంబులున్
 భాస్వస్కత్తిత్పర క్త గౌరవము కింభాగ్యంబుగాఁ జేతు నా
 యీ స్వాంతాలయ నిత్యపూజలకు నీ కే లోటు విశ్వేశ్వరా!

ఈ నా భార్యయుఁ బిల్లలున్ బ్రదుకుత్రోవేదేనిజూపించు మం
 తే నేడే చని యేగిరింద్రములనో నిద్రింతు, నే వాగులం
 దో నీరానెద, నే ఫలావభులొ తిందున్, బర్ణముల్ మేసెదన్
 నీ నిషాగతి నీవుగాక మరి లేనే లేను విశ్వేశ్వరా!

నే నీ రోజున నేగి యే యడవులందే నాకులన్ దించు నె
ట్లో నిల్పన్ బ్రయతెంత దేహమటు కాదోచచ్చెదన్ లెమ్ము పో
కానీ యీ ఋణ మెటు తీర్చెదనో యీ కాసంతక వచ్చి జ
న్మానేకంబులు దుఃఖనై తిరిగి పొందన్ జాల విశ్వేశ్వరా!

ఈ సంసారపయోధి లోఁతెరుగ కిట్లే యీది నట్లే మన
స్త్రాసంబౌ మృతి యున్నదం చెఱిగియున్ దన్తార్గమే పట్టి న
ట్లే సామీ! యిది జీవితక్షణము, నిన్నే సన్నుతింపంగలే
నే సంస్తా తృము సేయఁబోదు జనుఁ డింతే సామీ! విశ్వేశ్వరా!

తెలివూఁబానువులందు నొత్తిగిలి నిద్రింపన్, జగాలేత వె
న్నెలలోఁ జల్లిని పిల్లగాలి పొరలో నెమ్మేను చేర్పన్ నెలం
తల లేసవుల సోగబుగ్గ గిలిగింతల్ వెట్ట, నెంతెంత కో
ర్కులు నా కున్నవో, అంతనిన్నుఁగను కోర్కుల్ లేవు, విశ్వేశ్వరా!

మఱి రక్షించుట నన్ను నీకు బహుసామాన్యంబుగాఁ దోచునో
పురముల్ గాల్చుటకాదు, బ్రహ్మలిఖితంబున్ మార్పుటా కాదు, సం
సరణాంభోధి మహాపదద్రుధుత తృష్ణా వీచికల్లోలగ
హ్వారమా నాహృదయాన శాంతి నెలకొల్పన్ జూడు విశ్వేశ్వరా!

సాఁబాముల్ మనకాటలో విడుచుఁ గూసా లాజడల్ ముళ్లలో
జీబుల్ గట్టిన మింటి కొత్తరంగలో చిన్నారి జాబిల్లి గా
రాబంపున్ దనికించు వెన్నెలల దారా లల్లులో కీలు బొ
మ్మె బందిన్ గొనె నా తలంపు తెమలింప రాదె విశ్వేశ్వరా!

కులదైవం బనుచున్ దలార నిను మ్రొక్కుల్ మ్రొక్కుకొన్నాను లో
కుల దైవంబునలెన్ ముభావమున నీకున్ జేత మేలయ్యు? నీ
తలపై వేలుపుబువ్వకొత్తరంగ మొత్తాలూరి ముయ్యేటి చెం
గలువల్ జార్చిన తేనె నా పయినిఁ జిల్కన్రాదె విశ్వేశ్వరా!

నాకేమో మఱి నీవొసంగుదని రత్నాలున్ మహేశ్వర్యముల్
నీకేమో మఱి నేను బూదితనువున్ నిండాఁగఁబూసి భి
క్షుకుక్షింభరవృత్తిఁ బుత్తు ననుచున్ గాలంబు భిన్నాధ్వముల్
గా కేదోయొక మధ్యత్రోవఁజన నేలా రావు విశ్వేశ్వరా!

నాకుఁ జిన్నతనంబునుండి మదిలోనన్ దోచు వైరాగ్యమే
కా కీ సంస్కృతియొందు వెంటఁబడి యీ కాంతానుతుల్ పేరిటన్
నా కాళ్లన్ బెనవైచుకొన్నయది కంఠానన్ దగుల్కొన్న దీ
శోకం బేగతి మాన్పెదో గిరిసుతాశుద్ధాంత! విశ్వేశ్వరా!

ఈ సంసారముచేత నిల్లాడలు గుల్లేకాని లేదేమి మి
థ్యాసౌఖ్యం బనిపించు దుఃఖమయ జన్మానేక మూహింపఁగా
నీసీ పో యనుఁగాని వానిపయినే చిత్తంబు లగ్నంబగున్
భాసాభాసము నీదు చిన్మయప్రభావజ్యోతి విశ్వేశ్వరా!

నా కే పూర్వజను ర్నవాత్మముననో నా తండ్రి! నీ యీ పద
శ్రీకంజాతములన్ దగుల్కొనియెబో చిత్తంబు దానన్ ననున్
జేకో బాధ్యత నీకయున్నయది తూష్టింభావ మేలా ప్రభూ!
నా కుయ్యంతయు నీచెవిన్ జూటద సంధ్యాదార! విశ్వేశ్వరా!

నేనున్ జేసిన పాపకర్మములు తండ్రి ! చెప్పఁగా రానివిన్
లోసన్ దల్పఁగనైన రానివి దయాలోకాంబుధారాప్రవా
హానన్ ధూళిన చేసివైచెదవొ, లేదా రారవాగ్నిస్ఫులిం
గానీకంబుల నూరెదో రురువిషాణశ్రేణి? విశ్వేశ్వరా !

ఏనాఁడో శివ ! దుఃఖనంస్పృతి మహాహీనాంబుధిన్దాటి యెం
దో నే నొక్కఁడనే మహాగహనమందున్ నిల్చి సీతేశమున్
బ్రాణాయామమునందుఁ జూచి 'శివ ! నిర్వాణైకమూర్తి ! నిరం
తానందైక మయస్వరూప' యనుచున్ ధ్యానింతు విశ్వేశ్వరా !

నే నీ లోకపు దౌష్ట్యమున్ దెలిసి తండ్రి ! పెన్ విరాగంబుతో
దీనిన్ వీడఁగనెంచు నా నిముసమందే భార్యగా సంతతిం
గా నా కాళ్ళను బందముంచితివి పోఁగానెంతుఁ బోనైనచోఁ
బ్రాణాల్పోవును వీరి కీ మమతఁ గోయన్జాల విశ్వేశ్వరా !

వ్యాఘ్రంబుల్ గలవంచు నాకు భయమేలా? అచ్చటఁ గోముఖ
వ్యాఘ్రంబుల్ బలె మోసపుచ్చవుగదా పైకెంతోలోనంతయే
శీఘ్రం బచ్చొటికేగి తాపసుఁడనై చింతింప వాంఛింతు వ్యా
జిఘ్రన్తోక్షపథాశ మిక్కుటమయీ చిత్తేశ ! విశ్వేశ్వరా !

నిను వీక్షించెద నంచుఁ బూజిలిడుదున్ నీకంచులోనెంచుచున్
గనులన్జోరునశాష్టముల్లరియుదున్ గార్గద్యముల్ పొందుదున్
దనివోకే యెడలోని భావములు పద్యాల్ల నాగుండెతోఁ
జని లోకంబును జూచి పుచ్చెదను నిశ్వాసాలు విశ్వేశ్వరా !

ఈ సాయంతన మేఁగుదెంతు వని నే నే రోజు కా రోజు తం
ద్రీ! సర్వాశలు యత్నముల్ ఫలితముల్ నీ మీఁదనే పెట్టి యా
యాసం బొక్కఁడె నే మిగుల్చుకొని సర్వాసేహమున్ బుత్తు నీ
వేసం బూర్జితచంద్రచూడ మెటులన్ వీక్షింతు విశ్వేశ్వరా!

స్వాంతంబన్ మృదుశయ్యపైఁ బఱచితిన్ భక్తిప్రథావస్త్రమ
త్యంతంబు బయిఁ జల్లితిన్ మృదుల భావాఖ్యప్రసూనాళి నా
యంతగ్రహము బాగుచేసితిని నీకై కంటిదారిన్ బ్రతీ
క్షింతున్ వాసకసజ్జకబలె నుమాచిత్రేశ! విశ్వేశ్వరా!

నీ వేమో యరుదెంతువంచు మఱి నన్నే వచ్చినా తంద్రీ! యీ
నీవా నన్నెద నమ్మి కష్టముల నెన్నేబొందెదం చోర్చుగా
నేవో చెప్పెద వంచు నా మనసులో నేమేమో యూహించి నీ
పై విశ్వాసము నుంచితిన్ వదల కప్పా! నన్ను విశ్వేశ్వరా!

ఆకర్ణించెద నేమియో ప్రమథ శంఖారావమో! బాట వీ
ధీకల్లోల తరంగ దేవతటిసి దీప్తారవంబో! కుభృ
చ్ఛ్రీకన్యామణి పాదనూపురమణిక్రేంకారమో! నన్ని దే
వైకాళో నీ వరుదెంతు వీ ధ్వని యదే కాబోలు! విశ్వేశ్వరా!

స్విద్యత్ఫలము, స్పందితాధరనవశ్రీ సద్య ఉద్వేగ భా
స్వద్యోషార్థము, చంచలదుభ్బజగరాజ స్తంభహారంబు, శౌ
క్లద్యుత్సూరిత దీపితావయవ సప్లూనంబు, నీమూర్తి, భ
క్తాద్యుజ్జీవనరంహ మేమనుదు మద్యాగ్రంబు! విశ్వేశ్వరా!

నను రక్షింపఁగ నీవు వచ్చి తవులే నాతండ్రి! యీచంద్రికల్
తనుకన్, శ్రీనవగాంగవారి చినుకన్, తారుణ్య రేఖా వినూ
తన సౌందర్యము పిల్ల తెమ్మెరలు చిందన్, నన్ను నానంద వా
సన పొందన్, మది నీదురాక గురుతించన్ లేనె? విశ్వేశ్వరా!

దీర్ఘాధ్వము గమించి వచ్చి తడుగుల్ తే యొత్తెదన్, శీతలా
నస్థాంబుల్ చిలికింతు నంజలిపుటం బందిమ్ము, హేమంతప్రా
త్యర్థానంబులు బిల్వపత్రములు మందారాది పుష్పాలు నీ
కర్ణంబిచ్చెద, రమ్మ తీర్చెదఁబథాయాసంబు, విశ్వేశ్వరా!

నీకున్ నూడిద లిత్తు నా హృదయ తంత్రీయుక్తనూపల్లకీ
శ్రీకళ్యాణ మనోజ్ఞగీతములు తండ్రి! వాని సేఁ బాడుచో
నా కన్నుల్ బడివచ్చు బాష్పములు కంఠవ్యగ్ర గాఢద్యముల్
మై కేడించిన లేత చెమ్మటలు, రోమాంచాలు, విశ్వేశ్వరా!

నీ కారుణ్యముకోసమై విధుర తంత్రీవీణ వాయించు బా
లాకృత్యంబుగ నంగలార్చిన దినాలన్ నాదు జిహ్వగ్ర వా
ణీకిండ్లింకిణి నూపురస్వసము లెంతే దట్టమై పోయె నేఁ
డీ కారుణ్యము చూచి నా కసలు నోరే రాదు, విశ్వేశ్వరా!

నీ కారుణ్యము సాటిచెప్పెదను గానీ నిక్కమూహింపఁగా
నీ కారుణ్యము సాటి దాని కదియే, నీ యీ కృపాలేశ మీ
నాకున్ దోచెను గించిదేతదుదితానందంబు దై నందిన
ప్రాకట్యంబును బొందఁజేసి నను సంరక్షించు, విశ్వేశ్వరా!

నీ కారుణ్యము సాటి నేయుదు హిమానీ వాఃకణాలోలమా
లాకేళీనలినాక గాచ్చజల వేలా కేలికాసక్త బా
లా కర్పూరకపోలఫాలరుచిజాల స్రస్తచేల స్ఫుర
త్ప్రాకారాకృతిమత్కుచద్వితయసంభారాలు విశ్వేశ్వరా!

నీకారుణ్యము సాటి తెత్తును భవానీ మోహనాకేశర
శ్రీకార శ్రవణాంబుజాత రుచిమత్స్మేరాననానందకు
ల్యాకల్యాణ తరంగవత్త్రివళి సంలగ్నాత్మసంధాన! వ
ర్షాకాలాంబుడి సంప్రవజ్జలలవాచ్చశ్రీకి, విశ్వేశ్వరా!

నీ కారుణ్యము సాటిచెప్పెదఁ బికి నిర్హృదవేదాద్విరే
పైకోస్తాదిత నర్వతః పరివృత ప్రారంభగీతి లన
న్దాకందాగ్రలతాంతపత్ర విగళన్తారంద కల్లోలిని
వ్యాకిర్ణాంబుకణ ప్రసేక శిశిరత్వం బరదు విశ్వేశ్వరా!

నీ కారుణ్యము సాటి చూచెద వియన్నీలాతి నీలప్రభా
శ్రీకృష్ణోహన వర్ణ భాద్రపదసంక్షేప ప్రగర్జద్విలా
సైకాంభోద తనూ ప్రకాశిత పథూ సాదామనీ దేహవ
ల్లీ కళ్యాణమనోజ్ఞ దీధితి కరాళీ కేళి, విశ్వేశ్వరా!

నీవేమో కనిపించకుండినను గానీ యైనఁ గన్పించిన
స్లే వేలూహలుగాఁగఁ దెచ్చుకొని నీవే కాక లేఁడే కదా
దైవంబంచును నా కవిత్వము భవత్పాదద్వయిన్ జేర్చితిన్
రావే దీనికి నే ఫలం బాసఁగెదో రానిమ్ము, విశ్వేశ్వరా!

కుమతుండైన దురాత్ము పాపములు భక్తుండైన యవ్వానిక
ప్రములు బండినఁగాని నీకు నది నచ్చబోదటలుండఁబో
క్రమమేలా గయికోవు చావొకటియేగా తక్కు వావెన్న న
ర్వము నెగించితి వద్దిగూడఁ బ్రియమా? రానిమ్ము, విశ్వేశ్వరా!

భూమిదేవుల మానసంబు మృదువై పోల్చి వచస్సుల్ శిలా
సామాన్యంబులునై కనంబడెడిపో! జల్ముల్ మనోభావమం
దేమో వహ్నులు పైకి వెన్నలు, జగం బీ రీతిగా సాగెడి,
భూమిదేవుల దుష్టు లందురు జనముల్ చూడు విశ్వేశ్వరా!

పైకొ లోపల నెంతో యంత బహుధావ్యక్తంబుగా వీతమా
యాకారుల్ కుజనుల్, బహిస్సుధలు లోనగుల్ మఱి లోస్వయం
పాక శ్రీపరిపాకులే సుజను లప్పా! యింత దుర్మార్గ మీ
లోకం బింతకు నేను జలను దయాభూ! పాహి! విశ్వేశ్వరా!

కవి శైవాంశమటందు రక్కతననే గాఁబోలు నిన్బోలె నన్
గవిసెన్ నిక్కముగా నమాయకత, నా కంతంబుఁ గోయంగ నెం
చు విరోధిన్ సయితమ్ము నే నదుమఁగాఁజూడన్ మహతోప మే
చు వడిన్ దగ్గును నిష్ఠ చాల దరులన్ జూర్చింప, విశ్వేశ్వరా!

తేనెల్ వాఱును మేఘగర్జనలు వీతెంచున్ బికికన్యకా
నూనవ్యాపృతి మాధుపంచమము చిందున్ ద్యోనదాంభఃకణ
శ్రీసృత్యంబులు సూపు నా కవిత తండ్రి! నా హృదంభోజ మం
దానందచ్యుతి పొంది నీ శతక మిట్టైపోయె, విశ్వేశ్వరా!

నా భాగ్యంబిది యెట్టిదో శతకమైనన్ బూర్తికాదే వ్యధా
 ఊభాకంపిత దేహయష్టే పులకాశున్వేద రూపంబుగాఁ
 భ్రాభాతాంబుజ మట్లు నూత్నమధువార్ష శ్రీధువీ వీచికా
 ఊభంబందెదుఁ దండ్రీయింత కృపయా చూపింతు విశ్వేశ్వరా!

ఈ కించిత్కృతి యిట్లులైన మఱి యేమీ! లేదు లేవయ్య వే
 ధా! కాపర్వశిఖాధునీ స్వనితగాధా! విశ్వనాథా! భవ
 చ్ఛ్రీకంఠాభరణంబు చెప్పెదను రాజీవంబులోఁ దేనియల్
 కైకోనే కయికోని క్రొత్తసిరి వాఁతగట్ట విశ్వేశ్వరా!

తలపై జాబిలిరేక క్రొవ్వెలుగులోఁ దాత్పర్య ముక్కొండ కూ
 తులకున్ నాకు నిరాదృతి స్ఫుట తపో ధూఃశ్శ్రుతి సామాన్యమై
 వెలసెన్ నాకును నమ్మవారికిని నీ ప్రేమం బాకేరీతి ని
 మ్ములుగా భాగము పంచిపెట్టెదవు పోహా! స్వామి! విశ్వేశ్వరా!

మన సే మందును? దీనివక్రత లహో మాన్వంగ నీవంటి చి
 క్కనిదైవంబు తలంపగా వలయునే కానీ మఱింకెట్లు మా
 నును? స్వీయావిలపాపకార్యచరణాంధు ప్లుప్లు వాః ప్లావనం
 బును బశ్చాత్తపనంబు నిత్యమయి యేమో ప్రాప్తి! విశ్వేశ్వరా!

గాటంబా తెలిచిక్క వెన్నెల శిరః కల్హారపుఁ దావి గా
 నై టాటోటుగ సోడుముట్టెను వికృష్టాఘ్రాణ పర్యంత మా
 రాటోపంబుల లోచనేంద్రియ పథవ్యాపార లుంటాకమై
 పాటో పోటా భవత్కృపాధునికిఁ జెప్పజాల, విశ్వేశ్వరా!

చెలువొప్పు సరసీజ బాంధవుడు వేంచేసె వియద్వీధి చుం
గులపై నప్పుడు నిద్రలేచినయా, కుక్షింభర్ణి దేవులా
టలతో వెళ్ళెను నాల్గుజాలు, నిశితోడెన్ స్వేంద్రియజ్ఞానమున్
వెలిలయ్యెన్ మఱియిద్ది యేమిబ్రదుకో వెల్పింతు? విశ్వేశ్వరా!

అక్రోశించెద బాహులెత్తి ప్రభువా! ఆలింపవే! యేమి కా
మ క్రోధంబు లహో! ప్రమాణతను సంపాదించె నాయందు, నీ
యక్రూరిత్వము నీ వశిత్వమును నా యం దింత పొందింపవే!
అక్రీతుం డగు దాసుడెన్ శివశివా యన్నాను, విశ్వేశ్వరా!

తేమలన్ జాలనిచాటుగా నుసికొలండిన్ దూయఁజన్నట్టి బొం
గ్రమునా గాఢచలత్పరిభ్రమణ రేఖన్ స్థైర్య మాభాసమై
యమరన్ జూచుచుఁజూచుచుండఁదల బర్వై తూలిపోనైన జే
హముగా నెన్నిగిరాల్లు నన్నిడెదొ క్రీడానక్త! విశ్వేశ్వరా!

మునులేనట్టిది లోభ మొక్కఁడు ననున్ బొందెన్ జరాక్రాంతియా
నని భీతావహమైనతో సుతునియందై మోహపుంబెల్లు, కా
మిని తొల్లింటిది నన్ బ్రశస్తృతధర్మామిజేయు దానిన్ దొలం
చిన మార్గానఁ దొలంచి నా విహపరశ్రేయస్సు, విశ్వేశ్వరా!

ప్రస్థానత్రయమున్ గనుంగొనుట తప్పన్ క్లిష్టకామావిలా
వస్థామార్గము నువ్వగించునఁ దప్పన్ బోదు లోఁ గాలమే
ఘస్థూలాకృతి నల్లనైన పొగయై కట్టెన్ వెలారెన్ మన
స్వస్థత్వం బని నేటి జన్మకె గడింపన్ లేనొ విశ్వేశ్వరా!

నినుఁ గ్రొంగ్రొత్తులు తేర్చుగుంఘనల వర్ణింపంగ నూహింతునా
నని యే దారినిఁబోయి పూర్వకవి పాదాంకంబులే తోచి లో
నన లజ్జపరిగూఢ మానసుఁడనై నాలోన నేనే వినూ
తన శంకాహృదయుండ నాదు, మఱి క్షంతవ్యుండ, విశ్వేశ్వరా!

ఆనందైకమయస్వరూప! భవదీయైశ్వర్యమున్ ధూర్జటి
శ్రీనాథుల్ కవితాసతీ కుచతటీ శ్రీగంధ కస్తూరికా
స్థానంబున్ బానరించి రిప్పటికి నస్తత్ స్తోత్ర పాత్రంబువై
తేనెల్ ద్రావిన నోటికిన్ జలము లందింపయ్యె విశ్వేశ్వరా!

రచన ౧౯౨౬

రసతరంగిణీ గ్రంథమాల, ౧౦. బందరు

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

అంధగ్రంథాలయ మద్రాసురకల, బెలవాడ.

